ראדאמער-קעלצער לעבען

הײנט 8 זײטען.

Radom, Piątek 4 Lipca 1930 r.

ראדאם, פרײטאג ח' תמוז תר"צ

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרײזן:

אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
אין " 60 "
נאכ'ן " 25 "

די 1-טע און לעצטע זײט אנטהאלטען 8 שפאלטען
אין טעקסט 4 "

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער,
שוועגערין און מיהמע שרה'לע גוטמאן
מיט ה' דוד בירענצווײג
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען זײ
א גליקליכע צוקונפט. זײער פעראײניגונג'ס - בונד
זאל זײן בשעה מוצלחת.
נתן שידלאווסקי עם פרוי און טאכטעריל.

Sala Gutman   Dawid Birencwajg

Zaręczeni

Radom w Lipcu 1930 r.

צו דער פערלאבונג
פון מײן ליבע שוועסטער שרה'לע
מיט ה' דוד בירענצווײג
ווינש איך פיעל גליק און צופרידענהײט.
טשעסלע גוטמאן.

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאר דעם בעקער-צעך צוליב מײן נישט פאסיגען אויסדרוק בעת א אויפגערעגטען צושטאנד און אלס צייכען פון חרטה גיב איך 25.50 זל. צו דער דיספאזיציע פון ה. קלוב.

ש. צוקער, וואלנאשטש 2.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועסטער, שוועגערין און מיהמע
שרה'לע גוטמאן מיט ה' דוד בירענצווײג
שיקען מיר זײ איבער אונזערע הערצליכסטע גליקוואונשען.
תהי' דרכם צלחה בחיים ויבנו ביתם על הרי יהודה וירושלים.
ציון לראשון. מיכאל שטײנמאן עם פרוי און קינדער.

Moim dobrym znajomym p.
Heli Werberówny i p. Izakowi Rakoczowi
z intencji ich zaręczyn, życzę im szczęścia i radości
Hilary.

Z intencji zaręczyn siostry naszej
Heli Werberówny z p. Izaakiem Rakoczem
życzymy im, oby droga do szczęścia była usłana różami.
Lejzor i Gucia Werber.

א הארציגען מז"ט ווינשען מיר אונזערע פרײנד
הערשעל און מאניע גראספעלד צו דער פערלאבונג פון זײער טאכטער
חעלא מיט ה' יצחק ראקאטש
די עלטערען פיעל נחת און דעם פערלאבטען פאר'ל א גליקליכע צוקונפט.
פירמע נײמאן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער קוזין
יצחק ראקאטש מיט פרל' חעלע הערבער
ווינשען פיל גליק און צופרידענהײט.
פאמיליע קירשענבלאט.

זונטאג דעם 6 טען ליפיעץ 1930 (י' תמוז תר"צ) 10 אזײגער פריה, אינ'ם טאג פון דער קרשטער יאהרצײט
נאך אונזער ליעבע און אונפערגעסליכע מוטער
מינדעלע זילבערשטײן נ.ע.
קומט פאר אויפ'ן קעלצער בית-עולם די ענטהילונג פון דער מצבה און ס'וועט געמאכט ווערען א הזכרה לזכר נשמתה.
וועגען וועלכען ס'זענען מודיע די אין טיפען טרויער פערבליבענע
זוהן, טעכטער, אײדעמ'ס און אײניקלעך קעלץ

מיר דריקען אויס אונזער **טיפסטען דאנק**
די אלע, וואס האבען אבגעגעבען דעם לעצטען כבוד
אונזער ליבען און אונפערגעסליכען
מאן, פאטער, ברודער און פעטער
ר' יעקב
זאגײסקי ז"ל
ה' ישלם שכרם!
די פאמיליעס זאגײסקי און טוימאן
אין קעלץ.

מביעים אנו את צערנו העמוק לאחינו
מרדכי ואחותנו אסתר דנציגר
במות
אביהם
עליהם
בעבודתם המסורת לטובת ה„הבית"ר" ימצאו תנחומים.
הסתדרות „ברית תרומפלדור"
וחברי הנהגה.

כוס תנחומין לך ראש גדודנו אח מרדכי דנציגר
לאבודתך הגדולה
במות
אביך
עליך
צערך — צערנו
גדוד ע"ש „זשבוטינסקי" של הבי"תר ברדום

צי פעהלט שוין די ראדאמער יודען גארנישט?

אלטע, נייע. אראב, ארויף.

אט דאס הערט מען נאכאנאנד שוין גאנצע וואכען. וואו מ׳געהערט און וואו מ׳טרעפט האבען יודען איין טהעמע, איין געשפרעך: די אלטע געהען און די נייע קומען; די געהען ארויף און יענע געהען אראב. דאס ווארט גמינע האט בעקומען אין ראדאם א צאפער-קראפט, וואס האט צוטומעלט א גאנצע שטאדט און שוין באלד משוגע געמאכט א העלט. עפעס האט מען ראדאם ווי א כשוף אנגעטוהן, אז טאג מיט נעכט זאל מען זיך ארומרייסען און ארומיאגען אין א משוגה׳דיגען געיעג; א גע-יעג, וואס האט נישט קיין צוועק און בדענגט דער שטאדט קיין שום נוצען.

דער חאס זעהט ראדאם פון דער זייטענס טראכט זיך געוויס: א מאדנע שטאדט איז דאס ראדאם. די מענשען דארט מוזען געוויס נישט וויסען פון קיין אנדערע דאגות. זיי האבען שוין אויסגעגעבען די קינדער אין פריידען, פעהלט זיי נישט מעהר ווי דער ענין כלי-קודש. זיי זוכען אטראקציעס, וואס זאל צוטרייבען זייער לאנגווייליגקייט. האבען זיי אנגעקריגען א גמינע און מ׳פיהרט מיט איהר אן׳אטלעטען-שפיל. היינט ווארפט מען איהר אראב, מארגען זעצט מען איהר ארויף. שפעטער דרעהט זיך ווידער איבער דאס רעדעל און די אויבערשטע קומען אויס פון תינטען און די אונטערשטע — פון אויבען און אזוי ווייטער און ווידער אמאהל דאס זעלבע שפיטל.

אזוי קאן דאס אויסזעהן בלויז אין דער פרעמד. פאר א היגען אבער, וואס קאן נעהנטער און אלזייטיגער דאס ארטיגע לעבען איז אט די פער-חיילונג א טרויריגע ערשיינונג. א הי-גער יוד, וואס האט א קריטישען חוש, וואס קוקט ניכטער און אביעקטיוו אויף דער אומנארמאלער געשאפענער לאגע שטוינט פשוט און פרעגט: וואס קומט דא פארן צי האט טאקע א שטאדט נישט מעהר צו זארגען נאר חצר ס׳וועט זיין דאזאד און ווער וועט מען ס׳וועט בעזיגען?

און באמת וואס איז פון ראדאם געווארען? עפעס זעען מיר אריינגע-צויגען געווארען אין א כאאס, אין א פינסטערן קאשמאר, וואס האט אמרא-פירט און פערטעמפט אונזערע חושים. אז מיר האבען שוין באלד פערגעסען אז אין ראדאם עקזיסטירט א מסחר און מיט׳ן מסחר זענען זיך מטפל טוי-זענדער יודען; אז עס עקזיסטירט א מלאכה און ביי דער מלאכה זענען בע-שעפטיגט טויזענדער יודען; אז עס עק-זיסטירען אינסטיטוציעס, ארגאניזאציעס און אנשטאלטען. אלץ איז שוין באלד פערגעסען געווארען, אלץ איז אבגע-רוקט געווארען אין א זייט און אויס׳ן סאמע אויבען-אן, אויף דער פאדער-שטע פאזיציע איז ארויסגערוקט געווא-רען א ענין גמינע פון קאמפף און זיעג; פון ארויף און אראב; פון אלטע און נייע. דאס איז געווארען דער גאנצער אינהאלט פון אינזער געזעל-שאפטליכען לעבען אין דראם. דאס איז געווארען מישטיינסגעזאגט דער אויפהאלטונג׳ס כח, וואס שפייזט אונז גייסטיג און עקאנאמיש, וואס ערנעהרט אונז מאראליש און פיזיש.

די נויט קוקט אריין דורך טהירען און פענסטער. די עקאנאמישע לאגע ווערט מיט יעדען טאג קאטאסטראפא-לער. הונדערטער יודישע סוחרים גע-העען אראב פון פלאץ, הונדערטער אר-בייטער און בעלי-מלאכות בעטען זיך פשוט רחמים כאטש 5 זל. טאג-פער-דיענסט. הונדערטער אונפערמעגליכע און ארימע יודישע קינדער האבען נישט קיין שולע, נישט קיין פאכאווע און נישט קיין עלעמענטארע.

אין דא אין שטאדט א תלמוד-תורה — שטעהט זי פערמאכט. געפינען זיך אין ראדאם א רייהע הילפ׳ס אינסטי-טוציעס און פילאנטראפישע אנשטאל-טען — ווער אינטערעסירט זיך מיט זיי און ווער טראכט וועגען זיי. אין דא אין שטעדט ארגאניזאציעס, קולטו-רעלע, ווירטשאפטליכע, און ערציהערי-שע — ווער האט זיי אין זין און ווער געדענקט אין דעם.

דאווארעס, פרנסים. אראב און ארויף. אלטע, נייע. נייע, אלטע. מיט אזא מארש טרומפייטערט מען גאנצע וואכען און מען צוטומעלט די קעפ. א גע-פאהרעריי, א גלויפעריי. די האלטען אן אסיפות; יענע האלטען אן אסיפות. מ׳קומט פון וואיעוואדא און מ׳פאהרט צום מיניסטער. אלע טאג איז דא א ניי-פאפיר און אין שטאדט ווערט א דעס: שוין, געהאלפען! זיי געהען, זיי קומען, זיי פאהרען. זיי דרייטען, און אט אט זענען זיי שוין דא. ווער קומט וואס קומט? צי וועלען די הונדערטער רואינירטע סוחרים געהאלפען ווערען, צי וועלען הונדערטער ארבייטסלאזע ארבייט בעקומען, צי וועלען ארימע קינדער שולען האבען, צי וועלען די פערשידענע אינסטיטוציעס אויפגעריכט ווערען? — דאס ווייסט נישט קיינער און פון דעם רעדט נישט קיינער. א צומישעניש, א נישט קלארקייט ווי „בהיישען טאג און נאכט“. א יאריד ווי „ביינאכט אויפ׳ן אלטען מארק“: אלטע, נייע, נייע, אלטע.

דער קאמפף אלטע, נייע האט אלע-מען ווי א כשוף פערכאפט. אין יעדען שטיבעל, אין יעדען מנין און אין יע-דער משפחה האבען זיך צדדים גע-שאפען: פרא און קאנטרא, מאר און געגען. שנאה און חאס ווערט געפלאנצט אין געוויהעט צווישען ווייטע און בע-קאנטע, צווישען פרעמדע און אייגענע. ס׳וואלט געפאסט, אז פון מאנך „אראב און ארויף“ מאכען טאטעס חתונה זיי-ערע קינדער און די שטאדט ציהט דערפון פרנסה. אזוי איז עס דאך אבער נישט. דער טאטע איז רואינירט און אונטערגעבראכען און דאס קינד אין אהן א תכלית. וואלט טאקע נישט גלייכער געווען א סוף צו מאכען צו אט דעם נארישען קאמפף און אויף דעם ארט נעמען זיך צו געזונטערע און רעאלע ארבייט. צו שטיצען דורך הילפס-קאסעס ארימע אונטערגעהענדע סוחרים, פערשאפען ארבייט פאר אר-בייטסלאזע און עפנען שולען פאר ארי-מע יודישע קינדער.

צי איז אונזער שטאדט שוין מיט דעם אליין בעזארגט און די ראדאמער יודען פעהלט שוין טאקי גארנישט?

ב. צווייג

צו פערדינגען

א גרויס געוועלב

מיט אלע בעקוועמליכקייטען,

אין סאמע צענטער שטאדט

אינפארמירען קאן מען זיך יעדען טאג

פון 5 ביז 6 ביי דער

כיראמאנטין פרל. מערי

רוואנסקא 2,

אין א פראנט - געוועלב.

טאג-בוך פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

דער געוועזענער פילקאָהניק און דער יעצטיגער גענעראל האט פערבי-סע מיט א ליפ און געמאכט א גע-צווינגענעם שמייכעל. ער האט ווייזט אויס, געוואלט מיר עפעס זאגען, נאר דא האט זיך אריינגעמישט מיין פרוי. מיט א פערפלאמט פנים האט זי ארומגע-האלזט דעם פולקאווניק, איהם צוגע-האלטען מיט א האנד דאס מויל און חי געבעטען זיך ביי איהם:- ענטפערט איהם נישט, מיין טייערע, איהר ווייסט דאך, אז ער איז נישט קיין גרויסער חכם. איהר געדענקט דאך נעוויס די געשיכטע מיט זיינע אייפערזיכט-סצע-נעס און, אז ער האט מיך חושד גע-ווען, אז איסער אונזער בעקאנטשאפט... זי האט מעהר נישט פערענדיגט דעם זאץ און אויף מיר א קוק געטוהן מיט פערקריצטע צייהן אויפצו-עפען מיך.

איך בין אין דעם מאמענט נישט ביי׳ן געווען אויף איהר. כ׳האב גע-פיהלט, אז כ׳האב נאריש געהאנדעלט איך האב דערויף שטארק חרטה געהאט דער פולקאווניק האט דאך אונז פארט געראטעוועט, ווען נישט ער, ווער ווייסט, וואו מיר וואלטען שוין איצט געווען, און אפילו איצט זענען דאך מיר אלע אין זיינע הענד און אונזער ווייטערדיגער גורל איז בעלאנגט אן איהם. איך האב זיך אליין פשוט גע-זידעלט ווי איך פאל אויס צו עבין אזא רייצענדיגען ענטפער. איך האב זיך ענטשולדיגט און שטארק איבערגע-בעטען דעם פולקאווניק, דאנקענדיג

נאָטיצען.

ראַדאָמער שמענדריק־אינטעליגענץ.

מען זאָגט, אַז ראַדאָם פאַרמאָגט אַ יידישען אינטעליגענץ, נישט ערגער ווי אַלע שטעט. צי די אינטעליגענץ איז אַ ענגע יודישע, אַדער אַ בעוועגליכע, אַ ריח־יצחקדיגע, וואָס ווייזט אַרויס אינטערעס, פאַרשטענדניש און חוש פאַר יודישע ענינים — דאָס איז נישט וויכטיג. גאָר פערקעהרט, ביי אונז האַלט מען, אַז דער בעגריף אינטעליגענץ איז משמעות אייראָפּעאיזאַציע, וועלטליכקייט, פּראָגרעס, וואָס זאָל דוקא נישט האָבען קיין מגע ומשא מיט יודישקייט און מיט אַלעם, וואָס ווערט אויף יידיש געשאַפען. וואָס ווייטער און פרעמדער צו יודישקייט, אַלץ גרעסער איז די חשיבות פון אינטעליגענטישקייט, אַ סימן, אַז די ראַדאָמער אינטעליגענץ האַלט שטאַרק פון דעם דאָזיגען כלל און האָט מורא זיך צו דערנעהנטערען אַ פאַר טריט צום יודישען לעבען, כדי נישט צו שאַדענען איהר רעפּוטאַציע און נישט קאַליע מאַכען איהר גוטער נאָמען פון [illegible].

מעג אַפילו די אייראָפּעאישע וועלט אַנערקענען, אַז אין יודישען לעבען האָט זיך שוין אויך איבערגעטראָגען דער אייראָפּעאישער קלימאַט און, אַז פיעל ליכט־שטראַהלען פון קולטור און פּראָגרעס האָבען דורכגעבויערט די גהעטאָ־מויער — אונזער יודישע אינטעליגענץ אָבער איז אין דער הינזיכט קאָנסערוואַטיוו און וויל אונז נאָך נישט אַנערקענען.

אַמאָהל פלעגט זי טענה'ן: נישטאָ, קיין יודישע קולטור, קיין יודישע קונסט, קיין יודיש טעאַטער, קיין יודישע ליטעראַטור א. ז. וו. אַלץ איז געווען פאַר איהר גלאַט אין אָבגעשטאַנען.

היינט ווען אַזעלכע טענות גילטען נישט מעהר און מ'האָט איהר געוויזען, אַז ס'איז יאָ דאָ אַ יודישע ליטעראַטור, יודיש טעאַטער און יודישע קונסט און אַפילו מיט'ן הכשר פון דער ציוויליזירטער וועלט — האָט זי אַ צווייטע טענה: בוביקים. עס פּאַסט איהר נישט די סביבה אין די יודישע אוידיטאָריע. זי קאָן, חלילה, נאָך מעהר פעריודישט ווערען און די יודישע נאָז קאָן נאָך בולט'ער ווערען. זיצט מען טאַקע אין דער היים און מ'האָט מורא אויסצופּיצישען זיך מיט דער יודישער „האַלאַסטע".

קומט קיין ראַדאָם די ווילנער טרופּע, אַרטיסטען מיט אַ גוטען נאָמען סיי ביי יודען, סיי ביי נישט־יודען, אַרטיסטען מיט אַ העכערען קולטור־ניוואָ, מיט קינסטלערישע עליונות, מיט טאַלאַנט און מיט אַ ערשטקלאַסיגען רעפּערטואַר — זעהט מען זי נישט אונזער היימישע ראַדאָמער אינטעליגענץ. אומעטום זעהט מען איהר דאָן — אין יודישען טעאַטער נישט.

דריי הערליכע פאָרשטעלונגען האָט די ווילנער טרופּע בעגעבען היינטיגע וואָך ביי אונז אין שטאָדט, צוויי פון זיי גאַנץ נייע, מיט אַ רייכער געדאַנקען־אינהאַלט און פּרעכטיגע אויפפיהרונג. ווי אַזוי האָט אָבער דאָס יודישע ראַדאָם אויפגענומען די דריי גראַנדיעזע פאָרשטעלונגען?

מילא פון דער אינטעליגענץ איז שוין אָבגערעדט. איז אָבער פאַראַן אַן אַנדערע צרה, וואָס אַ ליאַדע ווער האָט זיך לעצטענס גענומען איינרעדען. אַז ער איז פּלוצלינג געוואָרען אַ אינטעליגענט און אַלס אַזעלכער קודם־כל גענומען „גאַרדזשען" אַהן אַ פאַר וואָס און אַהן אַ פאַר ווען מיט'ן יודישען טעאַטער. וועלענדיג זיך איינקויפען אין יחוס מיט די הויכע פענסטער, איז דאָס ערשטע מיטעל דאָס קרומען מיט דער נאָז: צאָ מי טאָם זשידאָווסקי טעאַטר. און אויסער די אָרדאַנקאַ מיט דער באַגאַזשעלסקאַ און נאָך עטליכע פון זייער גלייכען, איז קיין קונסט נישטאָ און קיין טעאַטער נישטאָ...

אַ מאָדנע זאַך, דער שמענדריק־אַסימילאַציע פּאַסט נישט צוקומען אין יודישען טעאַטער און דוקא נישט־יודען, ביי וועמען טעאַטער־קונסט צעהלט אַ לענגערע פערגאַנגענהייט ווערען ענטציקט פון יודיש טעאַטער און קאָנען נישט פערשטעהן, פאַר וואָס יודען קומען נישט אויף יודישע פאָרשטעלונגען. נאָך יעדע פאָרשטעלונג פון די ווילנער טרופּע איז געשטאַנען דער דירעקטאָר פון טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי", אַ קריסט, געהויבען די פּלייצעס און געפרעגט די יודישע אָנוועזענדע: גדזיע וואַשאַ אינטעליגענציאַ? וואו זענען אייערע יודען? ס'איז דאָך פּשוט נישט שעהן פון זייער זייט נישט צו שטיצען אייגענע קונסט. ס'איז דאָך גאָט־געבענשטע אַרטיסטען און הערליכע פּיעסען — נו, געה גיב צו פערשטעהן אַ קריסטליכען טעאַטער־דירעקטאָר, אַז ביי אונז האָט זיך צעוואַקסען ווי שוואָמען נאָך אַ רעגען אַ שמענדריק־אַסימילאַציע, וואָס קרענקט אויף אינטעליגענטנאָשטש, ביי וועמען אַ פּויליש רעווי־טעאַטער, מעג זיין אַפילו פון אַ בילליגען סאָרט, איז וויכטיגער ווי אַ „יודען־שטאָדט", וואו יעדעס וואָרט איז אַ פּעריל, וואו ס'בליצט מיט געדאַנקען־רייכקייט, וואָס איז דורכגעדרונגען מיט הערליכע דיכטונג, טיעפען אינהאַלט און ליטעראַרישע שעהנקייט. ממש אַ מייסטער־ווערק פון אַ הויכע מדרגה, וואָס נאָר די פעדער פון דעם בעגאַבטען, טיעפזיניגען און גייסטרייכען דיכטער אהרן צייטלין איז בכח אַרויסצוגעבען. — ס'איז אויך וויכטיגער פון אַ „דבוק" פון ש. אַנסקי. אַ זאַך, וואָס אַפילו אויף די ענגלישע ביהנע האָט עס געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם.

מ'וועט אפשר ענטפערען, אַז דעם „דבוק" האָט מען שוין געזעהן עטליכע מאָהל — אָבער דער ווילנער טרופּע האָט מען דאָך נישט געזעהן און זיי

איהם נאָך פאַר זיינע חסדים. ער האָט שוין מעהר נישט געערט און דאָס געשפּרונגען אין אַהעק אויף אַ צווייטער טהעמאַ. בשעת רעדען האָט זיך ער פּולקאָווניק זיך פערגעסען און זיך געווענדעט צו מיין פרוי אויף „דו", אָבער מיין פרוי האָט אַ מורשע געטוהן מיט אַ אויגעל. ווי זי וואָלט איהם אויפמערקזאַם געמאַכט ער זאָל זיין אַ ביסעל פאָרזיכטיגער, האָט ער זיך מאָקע באַלד צוריקגעכאַפּט און אויסגעגלייכט דעם טעות מיט אַ העפליכען זשעסט. מיינע טעכטער האָבען מיך מיט שטוינונג אָנגעקוקט, ווי זיי וואָלטען מיך געפרעגט מיט זייערע בליקען דעם בעדייט פון פּולקאָווניק'ס האַנדלונג. איך האָב צו זיי געווינקען, זיי זאָלען זיין גלייכגילטיג און נישט ווינדערען זיך. זיי האָבען פערשטאַנען מיין ווינק און אָבגענומען זייערע שטוינענדע קנייטשען פון זייערע געזיכטער און אָנגענומען אַ נאַאיווע פאַרב ווי זיי ווייסען גאָרנישט וועגען וואָס מ'רעדט דאָ. און ווירקליך האָבען זיי אויסער אָנשטויסען זיך אויף אונקלאָרעס, קיין קאָנקרעטעס נישט געוויסט. פאַר דאָס האָב איך שוין יאָ געוויסט און פאַר מיר איז שוין יעצט יאָ קלאָר געוואָרען די בעציהונגען אַ מאָהל צווישען מיין פרוי און דעם ראַדאָמער פּולקאָווניק־זשאַנדאַרמעריע, איך האָב אָבער איצט אַלץ אַראָבגעשלינגען און זיך אויך געמאַכט אַזוי ווי מיינע נאַאיווע טעכטער און ווייטער זיך בעטייליגט אין געשפּרעך פון פּולקאָווניק מיט מיין פרוי.

שמועסענדיג אַזוי זענען מיר אָנגעקומען אין אַ דאָרף ווייט פון פּראָסקוראָוו, וואו מיר זענען אויסגעשטיגען פון אויטאָ און דער פּולקאָווניק האָט אונז אַריינגעפיהרט אין אַ פּויעריש הייזעל, וואו ער האָט צייטווייליג געוואָהנט.

אין דאָזיגען פּויערישען הייזעל, וואָס איז בעשטאַנען פון דריי קליינע שטיבעלעך, האָט זיך גאָרנישט געפינען. אַלץ איז געווען אַרויסגערוימט. און דאָס וואָס ס'איז געבליבען — איז געווען רואינירט און צובראָכען. דאָס גאַנצע הייזעל האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ חורבה, ווי אַ פערלאָזען אָרט, פון וואַנען די איינוואָהנער זענען אַנטלאָפען אין בהלה און שרעק כדי צו ראַטעווען דאָס נפש. אויף פיעל ערטער זענען די ווענט געווען דורכגעלעכערט ווי אַ זיפּ און אין אַ טייל לעכער זענען נאָך געשטאַנען שוואַרצע אויסגעשאָסענע גילזען פון קוילען.

אין איינעם פון די אָרימע, פערלאָזענע שטיבלעך איז געשטאַנען איין בעט און אַ צובראָכען טישעל מיט הינקענדיגע שטוהלען. דאָרט האָט געוואָהנט פּראָוויזאָריש דער פּולקאָווניק מיט זיין דענשטשיק, וועלכער איז, ווען מיר זענען דאָרט אַריינגעקומען, געלעגען אין קוך אויס'ן אָבגעקאַלעכטען פּיעקעלעך און געשמאַק געשנאָרעכט. אַרום און אַרום איז געווען שטיל, פּוסט און פון אומעטום האָט אַרויסגעקוקט אַ גאַנענדער עלענד. און אַ דערדריקענדע פערטראַכטקייט ווי דאָס גאַנצע דאָרף און אַפילו די לופט וואָלט פערהאַלטען דעם אָטהעם און מיט אַ פערשטיקטען שווייגען געוואַרט אויף עפּעס שרעקליכעס.

דאָ און דאָרט זענען אויף די אַרומיגע פעלדער געווען אויסגעלעגט קופּקעלעך אָבגעריסענע און האַלב נאַקעטע זעלנער, פּעטלורצעס. וואָס האָבען אויך געשוויגען און געגלאָצט מיט פּיעדרע אויגען אין הימעל אַריין. דערזעהען דעם גענעראַל האָבען זיי זיך אויפגעריסען פון זייערע גראָזיגע געלעגערס און סאַלוטירט און דערנאָך זיך צוריק אַנידערגעוואָרפען אויף דער ערד און עפּעס געוואָרטשעט אונטער די נאָז, און ווייטער געשוויגען דרימלענדיג.

זענען דאָך די ערשטע אויפפיהרער פון „דבוק". די אויפפאַסונג, די קאָנצעפּציע, די אינטערפּרעטאַציע פון דבוק פון דער ווילנער טרופּע איז דאָך פאַר ראַדאָם געווען אַ נייעס. מ'חעט אפשר ענטפערן, אז די צייט איז שלעכט — מיר ווייסען עס. דאָס איז אָבער נישט קיין תירוץ. אויב דאָס פּוילישע טעאַטער קאָנען אונזערע יודען אויסשפּילען אַ גאַר בכבוד'יג חלק — איז נאָך זיי געבליבען עפּעס פאַר'ן יודישען טעאַטער אויך. אויב זיי קומען נישט האָבען מיר עס צו פערדאנקען דער נייער ערקייגונג, וואָס הייסט שמענדריק-אסימילאַציע. אָדער פּזלפּיזאַציע-אינטעליגענץ, וואָס שעמט זיך מיט דער יודישער שפּראַך, מיט'ן יודישען בוך, מיט דער יודישער סביבה און מיט'ן יודישען טעאַטער.

— אַ אַלטע-נייע מחלה.

דער יודישער אָרקעסטער.

צו אַלעם און צו אַלץ בעמערקט זיך אין ראַדאָם אַ מאָדנע אַפּאַטיע און גלייכגילטיגקייט. אונזער זאגענאַנטע אינטעליגענץ האַלט זיך גדול'דיג און ס'פעהלט איהר נישט אָן דער שידוך מיט דער יודישער מאַסע. נישט בעסער איז אויך מיט די אַנדערע עלעמענטען פון אונזער געזעלשאַפט. וואָס גריסען זיך מיט זייער נאַציאָנאַלע חירדע און זייער אידישקייט-געפיהל. אויך זיי זענען ווייניג ריהרעוודיג און נישט אין איין פאַל ווייזען זיי ארויס אַן'אַבסטינענטע בעציהונג צו נאַציאָנאַלע פאַלקס-איניציאַטיוו.

דער היגער ברית טרומפּעלדור האָט אויך אַ בעשיידענעם אופן דורך אַ זאַמלונג פון אַ רינג איינגעאָרדענט אַ יודישען אָרקעסטער. ער האָט אויסגעזאַמעלט דורך קאָרגע זלאָטעס אַ געוויסע סומע. איינגעקויפט אינסטרומענטען און צוגעטרעטען דורך מוזיקאַלישע איבונגען צונויפשטעלען אַן'אָרקעסטער: זענען אָבער פאַרהאַן צוויי מניעות ס'פעהלען נאָך אינסטרומענטען און ס'איז נישטאָ קיין לאָקאַל וואו צו מאַכען די מוזיק-לעקציעס.

די אידעאַליסטישע יונגעלייט פון פון בית שטרעבען זיך אָן אין קוועהלען זיך באַדיי אַלס איינגעבעטענער טוב-לאָקאַטאָר אין דער פרעמדער און גרייטען זיך אויף כ' תמוז אין טאָג פון דער הערצעל-יאָהרצייט צו מאַרשירען איבער די גאַסען מיט זייער אָרקעסטער. אונזער נאַציאָנאַלע און פּתם יודען וועלען אודאי אַנקוועלען און האָבען אַ נחת-רוח הערענדיג אַ יודישען אָרקעסטער, אָבער, אַז ס'קומט דערצו, אַז עמיצער פון די היגע אינסטיטוציעס און אָרגאַניזאַציעס זאָל אָבגעבען אַ אָרט אין איהר לאָקאַל פאַרן אָרקעסטער — געהט עס זעהר שווער. ברית-טרומפּעלדור זוכט איצטעטום פּראָטעקציע, אז מ'זאָל איהר טהון דעם חסד, אָבער דערווייל רופט זיך קיינער נישט אָן.

דער אָרקעסטער איז אַ ענין כמעט פון גראָשענס, וואָס די גרויסגערופענע דאַרפען ענטפערען און אויך די לאָקאַל-פראַגע איז גאָרנישט אזא שווערע. האָס אין דען, אַז וועלכעס איז אינסטיטוציע וועט ערלויבען איינציגע שעה אין טאָג, אַז דער אָרקעסטער זאָל זיך לערנען. ס'דאַרפט דאָך קיינעם נישט קאָסטען און דאָך... ראָך קומט עס אָן שווער.

איז עס נישט קיין עולה...

עמיצער.

Biuro Prośb i Podań
p. f. „PROLITEX"
RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłumaczenie
i inne.
Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacja należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
Biura czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

8-טונג! —— 8-טונג!
סאָדע-וואַסער-פאַבריקאַנטין
בעקער, שיך-סוחרים (שבוחניקעס)
און אַנדערע.

די דרוקעריי
ד. שיינבוים
ראַדאָם, רינעק 10
נעמט · אָן אַלערליי דרוק-אַרבייט ווי:
באַנדראָלען און עטיקעטען צו פלעשלעך לעמאָניאַדע, ברויט-קוויטלעך.
פערשידענע שיך-עטיקעטען אויף אַלערליי קאָלירען און ד. ג.
100 חיזיטובקעס—נאָר 2 זל.
ביליגע פּרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

דער פּולקאָווניק האָט בעמערקט ווי מיר פיהלען זיך נישט גוט דאָ אין דעם פרעמדען דאָרף. האָט ער אונז געגעבען צו פערשטעהן, אז דאָ איז שטענדיג געווען אַ פרעהליך און רייך דאָרף, נאָר זייט די באָלשעוויקעס האָבען גענומען ציהען איבער אוקראַינע און געשאָסען אין די דערפער אויף פּעטליוראַ'ס אַרמעע, האָבען די פּויערים מורא געקריגען און אָנגעהויבען אנטלויפען פון זייערע איינגעזעסענע ערטער, מ'נעמענדיג מיט זיך וואָס זיי האָבען נאָר געקענט. דער פּולקאָווניק האָט גלייך געגעבען אַ בעפעהל זיין דינשטשיק און אויך די זעלנער וואָס זענען געלעגען אין דרויסען אויפ'ן פעלד ווי זאָלען ברענגען אין אָרדנונג די פּויערישע כאַלופּע. ס'האָט נישט לאַנג געדויערט און נאָך איידער די זון איז אונטערגעגאַנגען איז ווינקערען אריינגעשטעלט פיער הערליכע בעטען מיט בעטגעוואַנד, טישען מיט פּליושגעבעטענע שטוהלען. דיוואַנען זענען אויסגעלעגט געוואָרען אויף די פּאָדלאָגעס און אַלע דריי שטיבלעך זענען געוואָרען ווי דורך אַ כשוף אויסגעצירט מיט די קאָסטבאַרסטע און שענסטע געפעסען און שטוב זאַכען. דאָס אַלץ האָבען די זעלנער געבראַכט פון אַ דערבייאיג שטעטעל און בשעת מעשה גאָרנישט געהיטען זיך אויסצואָגען דעם סוד און נאָך מיט העלדישען שטאָלץ דערצעהלט דעם פּולקאָווניק, אַז דאָס אַלץ האָט מען צוגערויבט ביי די רייכע זשידעס, וועלכע מ'האָט אויסגעקוילעט ווי די הינד. ווי האָבען נאָך געוואָלט דערצעהלען, נאָר אין מיטען האָט זיי דער פּולקאָווניק איבערגעהאַקט די רייד און בעפוילען די זעלנער צו ברענגען האָלץ און עסען.

ס'איז זיך ליכט אָנצושטויסען ווי אזוי ס'האָבען געווירקט אויף אונז דאָס בעריהמערישע דערצעהלען פון די זעלנער. אָבער וואָס פאַר אַן'עצה האָבען מיר געהאַט צו דעם? מיר אַליין זענען דאָך געווען אזוי ווי די געפאַנגענע. האָבען מיר געשוויגען און אונטער'ן האַרץ האָט געקלעמט אַ שווערער צער און צאָרען.

די זעלנער האָבען געבראַכט עסען. געמאַכט טהיי און מיר האָבען צוזאַמען מיט'ן פּולקאָווניק געגעסען נאַכט-עסען. דער פּולקאָווניק האָט זיך דערנאָך העפליך געזעגענט מיט אונז, געזאָגט אַ גוטע נאַכט און איז אריין אין לעצטען שטיבעל שלאָפען. אין מיטעלסטען שטיבעל זענען געשלאָפען מיין פרוי און טעכטער און מיר איז אויסגעקומען צו שלאָפען אין קיך צוזאַמען מיט'ן דינשטשיק. די שטיבלעך זענען געווען ווי אין דאָרף — זעהר קליינע און מיין בעט האָט נישט געהאַט קיין אָרט אין מיטעל שטיבעל און ווייטער מיינע טעכטער זאָלען געהן אין קיך אריין שלאָפען, וואו ס'איז געלעגען דער דינשטשיק — פון דעם האָט דאָך קיין רייד נישט געקענט זיין. חוץ דעם האָבען די מיידלעך נישט געוואָלט אָבטרעטען פון דער מוטער און זיך געהאַלטען נעבען איהר.

איך האָב בלויז צוגערוקט מיין בעט צו דער טהיר פון מיטעל-שטיבעל און די טהיר בעלאָזט האַלב-אָפען. איך האָב דאָס געטוהן מיט אַ כונה, איך האָב געוואָלט האָבען אַן'אויג אויף מיין פרוי און טעכטער...

באַלד ווי מיין פרוי און טעכטער האָבען זיך געלעגט זענען זיי פאַר גרויס מידקייט און ערשעפּטקייט פון די שווערע איבערלעבענישען באַלד איינגעשלאָפען, מיך האָט אויך אָדרומגענומען אַ מעכטיגער שלאָף. איך האָב אָבער געקעמפּט מיט'ן שלאָף און איינגעריבען די פערקלעבטע אויגען. ניין איך וועל נישט שלאָפען — האָב איך געזאָגט צו זיך — איך קען נישט שלאָפען, איך טאָר נישט שלאָפען. איך מוז זיין וואַך... הגם מיר איז באַלד איינגעפאַלען אַ צווייטער געדאַנק און איך האָב זיך אַליין געטרייסט: און וואָס וועט העלפ'ן מיין אויפזיין אויב ס'וועט חלילה ביי עפּעס געשעהן. וועל איך דען זיין קאָנען אַקעגנשטעלען... אז איך אַליין בין אַ געפאַנגענער אין פּאָלקאָווניק'ס הענד...

אין ראַדאָם באַווייזען זיך „נביאים“.

אין ראַדאָם האָט זיך לעצטענס באַוויזען א פּאַרשוין, וואָס האָט זיך אָנגערופען אַלס היילינער, וואָס זאָגט נביאות אויף דער צוקונפט און באַשיידט גליקליכקייט דעם וועג פון אונזער ערדישען לעבען און אויך וואָס וועט זיין נאָך די נשמות נאָכ'ן טויט.

דער דאָזיגער האָט זיך פאָרגעשטעלט, אַז ער איז דאָס דער היילינער כריסטוס.

די מינוג, דער הולך פון דעם „נביא“ און דער גאַנצער אויסזעהן איז שוין פאַלש עהנליך צו א מיניסטעריעז געשטאַלט. א הויכער, א דאַרער, געהט באָרוויס, טראָגט א מונקעלע פאַרפּלאָנטערטע באָרד, לאַנגע געדיכטע, העלע פּאָסמעס האָר ביז צו די אָרעמס, העלפערגלאָנצטע אויגען, טראָגט א גראָהען באַלאַט אָהן אַרבעל און א לאַנגען שטעקען. זיין גאַנצער געשטעל זיינער דערמאַנט אין די וואַנדערער-בילדער אויף די באַלאַרטעען.

ווי מ'האָט זיך דערוויסט, שטאַמט דער דאָזיגער „נביא“ פון די מזרח-קרעסען, איז אַלאַנדזירט און איז גייסטיג קראַנק.

אין ראַדאָם האָבען זיך פינדעסטענס געפונען מענשען, וואָס אָנשטאַט איזום אָבצושיקען אין שפּיטאָל פאַר גייסטיג-קראַנקע, האָבען זיי אויסגעהערט מיט גרויס גאָטספאָרכטיגקייט די פאַרגעפעלטע ווערטער פון קראַנקען וואַנדערער. צווישען זיי האָט זיך זאָגאַר געפונען אינטעליגענטע מענשען, וועלכע האָבען זיך מיט א געהיסען מיסטיזם צוגעקוקט צום געשטאַלט פון משוגענעם.

אין שייכות מיט'ן באַווייזען זיך אין ראַדאָם פון דערמאָנטען „נביא“ דערצעהלט די היגע פּוילישע צייטונג „זיעמיא ראַדאָמסקאַ“, אַז אין ראַדאָם געפינט זיך א רייהע פאַמיליעס פון מערשיזענע ספערען, וואָס פאַרנעמען זיך ליידענשאַפטליך מיט מאַגיק, אָקולטיזם, שטערענזעריי און פון צייט צו צייט מאַכען זיי פאַרשידענע עקספּערימענטען דורך טיש-באַוועגונגען און שטעלען-אָן אונצווייפעלהאַפטע האָראָסקאָפען, וואָס זאָל זיי פאָראויסזאָגען דעם מענשליכען גורל.

די צייטונג איראָניזירט די גאַנצע געשיכטע מיט'ן „נביא“, זי סטעמפּעלט די דאָזיגע ערשיינונג אַלס א נאַרישקייט אָדער דעגענעראַציע לויט'ן ביישפּיעל פון די ראָספּוטינישע צייטען.

גרויסער קאָמוניסטישער פּראָצעס אין ראַדאָם.

היינטיגע וואָך, מאָנטאַג, האָט זיך אין ראַדאָמער קרייז-געריכט אָנגעהויבען א גרויסער קאָמוניסטישער פּראָצעס. פאַר'ן געריכט שטעהען 25 באַשולדיגטע. צוויי קריסטען, 20 יודישע יונגעלייט און דריי מיידלעך.

די באַשולדיגטע זענען פון ראַדאָם, קאָזשעניץ, פּלאָצק און פון קאָנסקער און קעלצער פּאָוויאַטען.

די נעמען פון די קאָזשעניצער אין א צאָהל פון 7 זענען: יצחק דימענשטיין, ש. קאַרמאַן, פּאַלעק סאָבאָל, שפרה פעלבער, יחיאל שטערמאַן, מאיר קוליש, שפרה ווייצמאַן.

די צאָהל פון די ראַדאָמער באַשולדיגטע איז 12. זייערע נעמען זענען: הערש בלום, וואָלף טענענבוים, יחיאל פירשטענבערג, שמואל וואָיסקאָווסקי, יונה מייכער, מאיר ראָזענבערג, הערש לעווענטאַל, י. ווייצמאַן, אברהם ציטריגאָוויטש, יחיאל בלאַצקי, א. לוקסענבערג, ישראל זיקערמאַן.

פון קאָנסקער און קעלצער קרייז זענען: זבולין מאַרא, רבקה פעלדמאַן, שמחה ראָזענצווייג און די צוויי קריסטען: יאַן פּיטאַס און סטאַניסלאַוו סיקוס. פון פּלאָצק: וואָלף עליאַחיטש.

די מיידלעך זענען אַלט צו 20—21 יאָהר און צווישען די יונגעלייט געפינען זיך 18 און 15-יעהריגע.

אַלע 25 ווערען באַשולדיגט אין געהערען צו דער קאָמוניסטישער יוגענד-אָרגאַניזאַציע און פאַר פיהרען א פּראָפּאַגאַנדע-טהעטיגקייט אויפ'ן געביעט פון דער קעלצער וואָיעוואָדסטוואָ, דורך איינאָרדנען קאָנספּיראַטיווע פערזאַמלונגען, פונאַנדערשיקען און פונאַנדערוואַרפען קאָמוניסטישע אויפרופען און ליטעראַטור, אויפהענגען קאָמוניסטישע פעהנער און פאַר אויסמאָהלען אַנטי-מלוכה'שע לאָזונגען.

אויף דער פראַגע פון פּאָרזיצענדען צי די באַשולדיגטע זענען זיך מודה, אַז זיי געהערען צום פעראיין פון קאָמוניסטישע יוגענד האָבען פון 25 זיך מודה געווען 4: דימענשטיין, ראָזענצווייג בלום און לעווענטאַל.

אַלס פאַרטיידיגער טרעטען ארויס די אַדוואָקאַטען: הצבי-מיל און דעפּ. ליבערמאַן פון וואַרשע, און די אַדוואָקאַטען: ביעלסקי און וויסאָצקי פון ראַדאָם.

צוליב דער גרויסער צאָהל עדות פון ביידע צדדים: פון דער באַשולדיגונג און פאַרטיידיגונג, וואָס איז ארויסגערופען צום פּראָצעס איז דער קאָרידאָר פון געריכט איבערפולט. צוליב דעם, וואָס אויף דער באַשולדיגונג'ס-באַנק זיצען 25 מאַן, ווי אויך צוליב דער גרויסער צאָהל עדות וועט דער פּראָצעס זיך ציהען איינינע טעג.

מיר שרייבען דעם באַריכט ווען דער פּראָצעס איז נאָך אין פולען גאַנג.

ווי מ'איז משער וועט דער אורטייל ערשט ארויסגעטראָגען ווערען היינט, פרייטאָג.

„עזרה“ שיקט קראַנקע קיין בוסק.

אין פאַריגען דאָנערשטאָג האָט די מעדיצינישע קאָמיסיע קוואַליפיצירט די רעפלעקטאַנטען צו פאָהרען קיין בוסק אויף קוראַציע אין דער „עזרה“-קאָלאָניע. אויך אין די נאָהנסטע טעג וועלען די איבריגע, וועלכע האָבען אַריינגעטראָגען וועגען דעם זעלבען ביטעס — ווערען קוואַליפיצירט.

צוליב דער גרויסער צאָהל איינגעפּלאָסענע ביטעס, קאָן מעגליך זיין, אַז מ'וועט מוזען צייטווייליג אויפהערען אָנצונעמען ווייטערע ביטעס. דעריבער ברויכען די פאַראינטערעסירטע פּערזאָנען נישט אָבשלעפּען און אַריינטראָגען וועגען דעם זעלבען ביטעס אין די נאָהנטסטע טעג.

די פאַרוואַלטונג „עזרה“ מאַכט שוין אַלע פאַרבערייטונגען וואָס אין שייך צום אָבפאָהר פון די קראַנקע. און ווי מיר ווערען געוואויר, האָט שוין „עזרה“ געדונגען א זעהר שעהנע ווילע אין בוסק.

„געה אוועק, ווארום איך שיס“!...

(פון די ראַדאָמער מעשה'לעך).

א געוויסער היגער סוחר X, וואָס האָט שוין איינינע מאָהל באַנקראָטירט און ווי מ'איז זיך נוהג אין דער סוחרישער וועלט, אויך „רעגולירט“, האָט אָבער נישט געקענט אויסהאַלטען קיין אידישקייט און אויך א טייל פון דער „רעגולאַציע“ נישט באַצאָהלט. דאָס האָט אָבער דעם ה' X פונדעסטוועגען נישט אָבגעהאַלטען פון אוועקלאָזען זיך קיין לאָדז נאָך א פרישע „פּעקעל“.

איינער פון די לאָדזער בעלי-דברים, ווען דער ה' X האָט געלאָזט פּראָטעסטירען די נאָכצאָהלונגען, האָט אָבער באַשלאָסען אַזאַ זאַך נישט דורכצולאָזען און בעת דער ראַדאָמער סוחר X וועט זיך באַווייזען אויף פּיעטריקאָווער גאַס אין לאָדז, ארויסטרעטען קעגען איהם מיט „תיימישע“ און „ענערגישע“ מיטלען.

אין כך-הוה, ווען דער ראַדאָמער יונגערמאַן האָט נאָך קוים באַוויזען אַראָבצושפּרינגען פון טראַמוויי און אַריינגעהן אין ערשטען געשעפט, איז צוגעלאָפען צו איהם זיין קרעדיטאָר און א כאַפּעהויענדיג דעם ה' X פאַר די לאַצען, איהם אָנגעהויבען טרייסלען ווי א לולב: געלד אָדער די נשמה!

אונזער ראַדאָמער איז אָבער אויך נישט קיין שרעקעוודיגער און ארויסכאַפּענדיג פון קעשענע א... סטראַשאַק, האָט ער געדראָהט זיין בעל חוב צו „דערשיסען“, אויב יענער וועט איהם נישט אָנלאָזען.

נישט כאַפּענדיג זיך לכתחילה, אַז אַז דאָס סטראַשעט דער ראַדאָמער „העלד“ מיט שרגא, איז דער לאָדזער קרעדיטאָר אָבגעשפּרינגען אין א זייט און געמאַכט א געוואַלד, אויף וועלכען ס'איז זיך אָנגעלאָפען א גרויסער עולם אויפגערעגטע מאַנופאַקטוריסטען, וואָס האָט דעם ראַדאָמער „גזלן“ ענטוואָפענט...

די מעשה האָט זיך סוף כל סוף געענדיגט דערמיט, וואָס סיי דער „שיסער“ און סיי זיין „קרבן“ זענען אין דער באַגלייטונג פון א גאַנצער „לויה“ מאַנופאַקטוריסטען אָבגעפיהרט געוואָרען אין קאָמיסאַריאַט. דאָרט ס'איז קענטיג דעם ה' X צונויפגעשטעלט געוואָרען א פּראָטאָקאָל פאַר שטערען די עפענטליכע רוה און פאַר סטראַשען די מענשען מיט שרגא...

Wystrzegać się naśladownictw
o podobnym brzmieniu

ראדאמער יודיש מיידעל בעקומען דעם שעהנ-הייט׳ס-קאנקורס פון „אונזער עקספרעס".

די פאפולערע יודישע צייטונג „אונזער עקספרעס" אין ווארשא האט איינגעארדענט א קאנקורס פון שענסטען ידישען מיידעל. דער קאנקורס האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביי פיעל טויזענדטער לעזער און לעזערינס. וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין קאנקורס דורך צושיקען זייערע פאטאגראפישע בילדער, ווי אויך בעת דער אבשטימונג דורך צושיקען א גרויסע צאהל שטים צעטלען פאר פערשידענע קאנדידאטינס.

דאס זשורי, וואס איז בעשטאנען פון ליטעראטען, ארטיסטען, קינסטלער האט ציגע׳פסק׳ענט דעם קאנקורס פאר׳ן ראדאמער יודישען מיידעל פעני באקמאן, די שוועסטער פון פירמע-ווירטינ׳ס שמעון באקמאן.

דער דאזיגער אויסוואהל האט אין ראדאם ארויסגערופען א סענסאציע. יעדער איז געווען צופרידען וואס ראדאם האט געזיעגט און פון אלע בעטייליגטע אין קאנקורס איז א ראדאמער מיידעל אויסגעוועהלט געווארען אלס די שענסטע. הגם פיעל האבען געפיהרט א דיסקוסיע, צי פעני באקמאן איז א עכט-סעמיטישע שעהנהייט, דאך האבען אלע מודה געווען און אנערקענט, אז דאס זשורי האט קיין טעות נישט געהאט און ריכטיג אבגעשאצט, מחמת צווישען אלע קאנקורס-בילדער, וואס זענען געווען פערעפענטליכט אין „אונזער עקספרעס", איז פעני באקמאן פאקטיש די שענסטע און צוליב די פערשידענע מעלות, וועלכע זי בעזיצט מעהר פון די אנדערע קאנדידאטינס, עהרליך פערדינט געקרוינט צו ווערען מיט׳ן טיטול קעניגין.

אין שענהייט׳ס-קאנקורס איז אויך נישט פערשטכט געבליבען די שטאדט קעלץ. אלס וויצע-קעניגין איז אויסגעוועהלט געווארען די קעלצער פריילין טווארדאגורא. אזוי ארום האבען די צוויי שטעדט ראדאם, קעלץ, וועלכע אונזער צייטונג נעמט ארום, געשלאגען דעם רעקארד פון אלע שטעדט און זיך אויפגעארבייט א נאמען, אז א שעהן מיידעל קאן מען געפינען נאר אין ראדאם, קעלץ...

פון דער האנדעלס - קאמער - עקספאזיטור אין ראדאם.

אין דער ראדאמער עקספאזיטור פון דער סאסנאווצער האנדעלס-קאמער איז די טעג פארגעקומען א זיצונג פון די ראטסמענער פון קאמער, וועלכע וואוינען אין ראדאם אין דער אנוועזענהייט פון דירעקטאר פון דער סאסנאווצער האנדעלס-קאמער ה׳ גיטריך.

ס׳זענען בעטראכט געווארען פאלגענדע ענינים: א פראיעקט פון בויען תיווער, פון וועלכע די וואהנונגען זאלען פערטיילט ווערען לויט „אודויאלעץ" אויף הנחה-בעדינגונגען; פעסטשטעלען די ריכטיגע וואג פון סחורות, וואס ווערען איבערגעפיהרט מיט דער באהן; צופאסען זיך צום בעשלוס פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל, וואס איז נוגע די צינז-פוס פון אומזאץ-שטייער ביים פערקויפען די וויי-טערדיגער אויפארבייטונג; וועגען קאמונאלע בעשטייערונגען פון אויטא׳ס, וואס זענען בעשטימט צו האנדעלס-צוועקען.

דער בוי-פראיעקט וועט צום ערשט פארגעשטעלט ווערען אויף א קאנפערענץ און דערנאך אין דער האנדעלס-קאמער אין סאסנאוויעץ.

---

400 טויזענד זל. אויף א קאנסערווען-פאבריק און 200 טויזענד זל. אויף א האנדעלס-האלע.

ביידע הלואות נעמט-אן דער שטאדט-ראט די טעג.

אויף פאריגען מיטוואך, דאנערשטאג: איז בערופען געווארען צוויי זיצונגען פון שטאדט-ראט. צווישען אנדערע פערשידענע פונקטען אויפ׳ן טאג ארדנונג שטעהען צוויי הלואות: איינע פון 400.000 זל. אויף אויסצובויען די קאנסערווען-פאבריק און די צווייטע פון 200.000 זל. אויפצושטעלען א נייע האנדעלס-האליע.

אויספיהרליכעס — אין נעבסטען נומער.

---

7 שילער פון די פאך-שולע בעקומען דיפלאמען אלס טשעלאדניקעס.

די טעג איז אין דער פאך-שולע אויף נאווא 3 פארגעקומען פערענדיגונג׳ס-עקזאמענס פון 7 שילער.

7 שילער, וועלכע האבען געענדיגט אלע קורסען פון דער פאך-שולע האבען זעהר גוט אויסגעהאלטען די עגזאמענס און ארויסבעקומען דיפלאמען-צייגנישען, וועלכע בערעכטיגען זיי צו טראגען דעם טיטול טשעלאדניק.

די נעמען פון די שילער זענען: פנחס בערנעמאן, אברהם גוטמאן, הערש קאץ, אביש מאדריקאמען, מרדכי פאסטערנאק, יואל ווייספוס, ישראל זילבערשטיין.

דער שילער אברהם גוטמאן האט געענדיגט די שולע מיט אן אויסצייכנונג.

די אלטע גמינע נעמט איבער די טעג די מאכט.

פון זיכערע קוועלען טיילט מען אונז מיט, אז פון דער וואיעוואודסטווא אין קעלץ האט מען אפיציעל מיטגעטיילט דער ראדאמער סטאראסטווא, אז אין גמינע געהט צוריק ארויף דער בעוועזענער ראט.

א גאנצע וואך ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען די קהלה-פראקציעס מכח דעם צוזאמענשטעל פון דער נייער פערוואלטונג. אזוי גיעט מען אונז איבער, אז די קאנדידאטור פון הענעך וויינטרויב טרעפט אן אויף א שטארקע אפאזיציע פון אלע פראקציעס אויסער דער אגודה׳שער, וועלכער האט איהם ארויסגעשטעלט. בעזונדערס ווערט ער באקעמפט פון דער האנדווערקער-פראקציע, וועלכע, ווי מ׳גיעט אונז איבער, איז גרייט אויפ׳ן פאל, ווען די ארטאדאקסישע פראקציע וועט בלייבען איינגעשפארט און נישט צוריקציהען זיין קאנדידאטור — ענטזאגען זיך פון נעמען וועלכען ס׳איז אנטייל אין דער נייער פערוואלטונג.

ווי מ׳שמועסט, וועט נאך די טעג פערארדענט ווערען פון דער סטאראסטווא, אז די יעצטיגע צייטווייליגע קהלה-פערוואלטונג זאל אלץ איבערגעבען אין רשות פון דער אלטער גמינע.

ספארט.

בר-כוכבא — מכבי 2:1 (0:1)

א גרויסען אינטערעס האט ארויסגערופען דער דאזיגער מעטש, וועלכער איז געגאנגען אויף פונקטען (מייסטערמעטש). ווי ווער דער מעטש האט זיך אנגעהייבען איז געווען מעהר ווי זיכער, אז די מעהר רוטינירטע און בעסערע טעכנישע ב״כ וועט ארויס זיגער. דער פינאל פון מעטש איז אבער געווען א פערקעהרטער אין מען קען זאגען א פערדינטער פאר מכבי.

אויף די ערשטע העלפט האט ב״כ א איבערגעוויכט און נישט קוקענדיג, וואס ער האט א סך גינסטיגע מאמענטען—גוצט אויס נאר איין מאמענט און ציעלט דעם ערשטען אין איינאונא...
נאך דער פויזע רייסט זיך מכבי אדורך און נוצט אויס דאס, וואס די ב״כ-פערטיידיגונג איז נישט אויפ׳ן ארט און בעדראהט ב״כ טויער מיט שטארקע און געפעהרליכע אנגריפען און אין רעזולטאט ציעלט מכבי 2 גאלען. די לעצטע מינוטען געהערען כמעט אינגאנצען צו מכבי, וועלכע חייזט מיט איהר שפילען, אז זי איז בכח אויפצוהאלטען דעם נצחון ביז׳ן סוף.

אין אלגעמיין האט ביי ב״כ געשפילט שוואך דער „אטאק", וועלכער האט א סך פאזיציעס נישט אויסגענוצט. די פערטיידיגונג פון ב״כ איז אויך שולדיג דערמיט, וואס אנשטאט צו היטען דאס טויער זענען זיי גלייכער געלאפען אין אטאק אריין נעמען נאדען. דאגעגען אבער מכבי האט געשפילט מיט א אונגעהויערע אמביציע און יעדער איינער, אבהיטענדיג ווי געהעריג זיין פלאץ האט געקעמפט מוסר נפש׳דיג און א׳בערגעגעבען מיט לייב און לעבן.

די האנדלונג פון שיעד׳ס ריכטער ה׳ פארוטשינסקי רעדט פאר זיך אליין. נאכמעהר זאגען די פאלגען נאך דעם מעטש...

ווי בעוויסט, איז נישט מיטגליד׳יג מיט די ראדאמער ספארט-פערבאנד...

שיינבוים.

דיפלאמירטער מענער-צושניידער

נאך א קורצע צייט בלייבט אין ראדאם דער בעוויסטער דיפלאמירטער מענער-צושניידער זשאק נאטסאן, אינסטרוקטאר פון דער פאריזער אקאדעמיע. זשאק נאטסאן האט בעקומען אן אנגאזשאמענט פון קעלץ צו קומען אהין אינסטרוירען זיינע פאך-קאלעגען פון פאר א גרינטלעכע גרינגע דארביגע שניידער-מייסטער.

קעלצער אבטיילונג.

דער זכות פון דער יודישער געזעלשאפט „טאָז".

איינע פון די [illegible] און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס, וואָס זענען נאָך דער גרויסער וועלט-מלחמה געשאפען געוואָרן — איז אויך די געזעלשאפט „טאָז", וועלכע האָט די אויפגאבע אַבצוהיטען דאָס געזונד פון דער אידישער באפעלקערונג.

די געזעלשאפט „טאָז", איז מיט איהר ויכטיגער ארבייט לטובת דער אידישער באפעלקערונג — געוואָרען אויף דער גאנצער וועלט, א דאנק דער ענערגישער און איבערגעגעבענער ארבייט פון די „טאָז"-טוער'ס און יעדער שטאָדט און שטעטעל, זענען פונק-טער אידען אפגעהיטעט געוואָרען פון טויט.

אויך אין אונזער שטאָדט עגזיסטירט שוין זייט עטליכע יאָהר א אָבטיילונג פון דער געז. „טאָז", די לאַגע פון דער דאָזיגער [illegible], דער מאָראַלי-שער [illegible] און דער [illegible], די פינאַנ-ציעלע [illegible] פון דער אָרטיגער געזעלשאפט „טאָז", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], אויף א גאַנץ אידישע [illegible].

[illegible], [illegible] [illegible], וואָלט די הינט אָבטיילונג געקענט אויפטוהן פאַר דער אידישער געזעלשאפט. הי-דערפער אָרי-מע אידישע קינדער האָט די קעלצער אָבטיילונג פון „טאָז" שוין בעראַטענע פון פערשידענע מעדיציניש אונטער-בארע קינדער, מיט גרויסע [illegible] אויך געבראכט די היגיענישע [illegible] [illegible]. דאָס די געזעלשאפט „טאָז" [illegible] די [illegible] געזעל-שאפט „טאָז" [illegible], די געזונט, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ווען זי האָלט געהאט די [illegible] מיטהילף פון דער אידישער געזעל-שאפט גרויס.

לייידער אָבער בעציהען זיך די קעל-צער אידען צו דער געזעלשאפט „טאָז" זעהר קאלט. [illegible] [illegible] וונ-רען געבראכט [illegible] [illegible] [illegible] פון א קעלצער אידען א נדבה פאַר די גע-זעלשאפט „טאָז", לעמטענס ווידער הע-בען געוויסע פערזאָנען אָנגעהויבען איינ-רעדען דעם אידישען עולם, אַז „טאָז" זיינט א פּאָליטישען בייטש - גאַציאָנאַלען כאראַקטער, א [illegible]. אַז [illegible] די שאָד פערגעסט זיך מיט דער [illegible], דער דאָזיגער בעגריף איז א [illegible] און [illegible] [illegible] אריסטאָקראַטיש דורך געהיסע פערזאָנען, בכדי שאַדען צו ברענגען איהר נוצלי-כער ארבייט.

יעדער איינער הייסט, אַז די געזעל-שאפט „טאָז" איז א אָפּאָליטיש. אין דער געזעלשאפט „טאָז" דינען פערזי-פאָרשטעהער פון פערשידענע גרופּירונ-גען, ווי פון דער אידישער בעפעלקערונג פון רעכטס ביז לינקס: די ציוניסטען, מזרחים, „אגודה", האַנדווערקער, מזרחים און אויך די לינקע גרופּירונגען. די געזעלשאפט „טאָז" האָט גאָר קיין חילוקים צווי-שען וועלכע וואָס פערער מיטגליד, בכדי צו פערשטאַרקען איהר סאָציאַלער און הומאַניטערער ארבייט.

300 אָרימע יודישע קינדער פון קעלץ האָבען זיך פערשריבען אין דער געזעלשאפט „טאָז" אַלס קאַנדידאַטען אויף די זומער-קאָלאָניעס, וואָס די גע-זעלשאפט אָרדענט אין יעדעס יאָהר. צוליב מאַנגעל אין געלד וועלען נאָר צוועקמעסיגע 30 קינדער און די רעשט 270 אָרימע קינדער וואַרטען אויף זיי-ער חלק. אויף דער הילף פון די קעלצער אידען.

יעדעס יאָהר, ווען די קינדער קומען צוריק פון דער זומער-קאָלאָניע זענען זיי געזונד און פריש. אַז מ'איז א מהיות אויף זיי צו קוקען, זעהט מען, קעל-צער אידען, אַז די וואונדערשענער אָרימע קינדער זאָלען חלילה נישט פערלוירען ווערען, אַז זיי זאָלען יונגערהייט נישט אויסגעריבען ווערען פון דער וועלט, העלפט צו צו ערציהען א געזונד אידיש קינד.

מיר גלויבען, אַז דאָס רחמנות'דיגע אידישע קעלץ וועט זיך צוהערען צו אונזער רוף, צום רוף פון די תינוקת של בית רבן, און געבען די מעגליכ-קייט דער געזעלשאפט „טאָז" איהר הייליגער ארבייט פאָרטצוזעצען.

ד"ר י. שאַץ.

שבת ט' תמוז תר"ץ קומט פאַר די ערשטע יאָהרצייט פון

מינדעלע זילבערשטיין ע"ה

די פערשטאָרבענע האָט איהרע זילבערנע יודישע מדות פאַרגעשמעלט מיט זיך דעם טיפ פון אמאָליגע „שרה בת טובים". איהר לעבען איז געווען לויטער גוטסקייט און רחמנות צו אָרימע און ליידענדע אַלמנות און יתומים פאַר וועלכע די טהירען פון איהר הויז זענען שטענדיג געווען אָפען. מ'קאָן זיך אָנווענדען אויף איהר „גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה". די דאָזיגע ווערטער צוזאַמען מיט איהר ליכטיגען אָנדענק וועלען אויף לאַנג בלייבען אין זכרון פון די צ"ע, וועלכע האָבען פערזענליך געקענט די דאָזיגע אמת'ע אשה צדקנית. ת נ צ ב ה.

הלל מאשענבערג קעלץ.

נאָכ'ן ארון פון פערשטאָרבענעם גביר ר' יעקב זאַוויסקי נ"ע.

(רעפלעקסען)

רייכקייט און סנאָביזם, צוויי פערשי-דענע בעגריפען, די דעפיניציע פון די צוויי בעגריפען איז דאָך יעדען פער-שטענדליך.

פערהאַן אָבער א ספּעציפיש אידי-שער בעגריף „נגידישקייט", וואָס זיין דעפיניציע איז שוין פאַר'ן יונגען דור כמעט אומפערשטענדליך. און אויב פאַר אונז, וואָס מיט איין פוס זענען מיר נאָך געשטאַנען אין דער שיינער תקופה פון די אַמאָליגע אידישע נגי-דים, איז דער בעגריף א קלאָרער און א פערשטענדליכער, ווער אָבער אין די קומענדיגע צייטען זעהר שווער זיין אויפצופאַסען דעם ניואַנס פון רייכ-קייט און נגידישקייט. איך גלויב, אַז אין די דעמאָלדיגע צייטען וועט אָבער דאָס וואָרט „נגידישקייט" דער-מאָנען ווערען בלויז אין די אידישע ענציקלאָפּעדיעס בוישען אנדערע אַר-כאַאיזמען...

„אידיש נגידישקייט"... ווער פון אונז געדענקט נישט דעם חן און דעם צויבער פון דעם וואָרט, און ווער פון אונז אַלע וואָס לעבען היינט אין די איבערבויך-תקופה פון אידישען לע-בען — טריפט נישט דאָס הערץ מיט בלוט, צוזעהענדיג, אַז אויך די לעצטע מאָהיקאַנער פון די אידישע נגידים געהען פון אונז אוועק...

און דאָס איז מאַקי געווען דער ווירקליכער מעסיח, וואָס אונז ריעוויג-קעפּיגער עולם האָט אויך אזא ספּאָנ-טאַנישען אופן אָבגעגעבען דעם לעצ-טען כבוד דעם פערשטאָרבענעם גביר ר' יעקב זאַוויסקי נ"ע.

* * *

איך האָב בעזוכט די וואוינונג פון נפטר, ווען מען האָט דאָרט געדאַוונט אין די שבעה ימי אבלות. איך האָב מיך אַרומגעקוקט אין אַלע ווינקלען וועלענדיג אַרויסגעפינען דעם גייסט וואָס האָט דאָ געשוועבט ביי זיין לעבען.

גרויסע, רחבות'דיגע שטובען. איך די טהירען גרויסע מזוזות. קיין שום רייך מעבעל, קיין שום שפור פון גע-יעג נאָך מאָדע. אין דעם שלאָפצימער א פּערצייטיש געשיידען בעטל, אַלט-מאָדישע ספרים - שענקלעך. איינפאַכע טישען און בענקלעך. אומעטום וואו איך קוק, זעה איך נור בלויז איינ-פאַכקייט און אידישקייט.

און אויב אזא איד, ביי אזא גרויסען עשירות, האָט אזוי איינפאַך געוואוינט — איז דאָ קיין סנאָביזם, אַוודאי נישט געווען; און אויב אזא איד, ביי אזא רייכקייט, האָט אין יעדען ווינקעלע ביי זיך אין הויז אויסגעדריקט מעהר אידישקייט ווי רייכקייט, איז דאָך קענטיג פאַר די גאַנצע וועלט, אַז דאָ האָט בעוואוינט איינער פון די געבענטש-טע אידישע גבירים, וואָס פערשקלאַ-פען נישט זייער אידישקייט צו זייער עשירות, נור פערקעהרט, וואָס פער-שקלאַפען זייער עשירות צו זייער אידישקייט...

און דאָס איז די זאַך, פאַרוואָס דאָס גאַנצע אידישע קעלץ, פון גרויס ביז קליין, בעוויינט מיט טיפען צער דעם פערלוסט פון אזא זעלטענעם, אפשר איינציגען טיפּישען אידישען גביר אין די שטאָדט.

ה. ניעבעלסקי.

Jedna z NAJWIĘKSZYCH

Fabryk MYDŁA

POSZUKUJE

PRZEDSTAWICIELA

na Wschodnią część Wojew. Kieleckiego

Firmy lub kupcy mogący złożyć odpowiednią gwarancję bankową zechcą złożyć oferty pod szyfrą

„WK. 519 do Tow. Reklamy Międzyn. Sp. z o. o. jen. repr. RUDOLF MOSSE, Katowice, ul. Mickiewicza 4.

די אונטענאינטערגעשריבענע אינסטיטוציעס דריקען אויס דעם בעסטען דאנק דעם ז. ג. ה׳ ד״ר מאצקעוויטש פון אוירען נאז. האלדז אין ווארשא פאר זיין אונערמידליכע און אפפערוויליגע רעטונג וואס ער האט ארויסגעוויזען אונזער געשעצטען חבר שלמה פישמאן בעת זיין שווערע קראנקהייט און ווינשען איהם גרויס ערפאלג אין זיין ווייטערע מעדיצינישע ארבייט.

דער האנדוו. קלוב,
די קאפ. האנדוו. באנק
און ראט פון די צעכען-פעראיינען
— אין ראדאם. —

דאנקזאגונג.

איך דריק דערמיט אויס מיין טיפסטען דאנק די ג׳ פערוואלטונג פון „לינת הצדק" פאר זייער איבערגעגעבענער און אינטענסיווער ארבייט אין דער צייט פון דער קרענק פון מיין שוועסטער, וועלכע איז געוועזען קראנק ר״ל אויף איין קוואכאס, און א דאנק די פערוואלטונג פון „לינת הצדק" אין זי ג. ז. וסראטעוועס געמארען.

מיט כבוד **משה בוים** ראדאם, בעסענע 8|10

א מאטוראשיסט

נעמט אן לעקציעס

איינצעל, אדער גרופען

מיט פארבערייטונגען ביז דער

8-טער קלאס גימנאזיום.

אינטערעסירען זיך אין רעדאקציע פאר „ב״

— צוגעוועליכע פרייזען. —

לאברהם יוסף קליינשטיין

מזל טוב לנשואין!

ל. ראדאל.

קילצה.

GARBATKA

Pensjonat **L. ROSENBERGOWEJ**

DLA DZIECI i MŁODZIEŻY

został z dniem 20 maja r. b. o t w a r t y

Rutynowana freblanka

K u c h n i a z d r o w a i r y t u a l n a

PRZETARG

GAZOWNIA MIEJSKA w Radomiu sprzeda w drodze przetargu ca 40,000 kg. 1a smoły preparowanej i ca 10,000 kg. carbolineum.

Oferty winny być składane w zalakowanych kopertach do dnia 18-go lipca r. b. w Gazowni Miejskiej na Młodzianowie.

Do oferty należy dołączyć 10% wadjum oferowanej sumy.

GAZOWNIA MIEJSKA

Młodzianów, Skrytka 28 Telefon 134.

מיין טיעפסטען מיטגעפיהל דעם ה׳ אלתר יחיאל יאססער

צוליב׳ן טויט פון זיין ליעבען

פ א ט ע ר

שמואל בורשטיין און פרוי קעלין.

עפענטליכע בעקאנטמאכונג.

צוליב דער גרויסער פעראינטערעסירונג אין שטאדט מיט די

גאז-אינסטאלאציעס

געפינען מיר פאר נויטיג אויפצוקלערען דער ברייטער עפענטליכקייט די פרייזען-דיפערענץ פון עלעקטריע ביז גאז.

א קילאוואטער עלעקטריע-קראפט קאסט 80 גר.

א קילאוואטער גאז-ענערגיע קאסט נאר 20 גר. ביז 30

אין דער יעצטיגער צייט ווען יעדער גראשען שפילט א קאלאסאלע ראליע אין בודזשעט פון טעגליכען געברויך איז אט דער פרייזען-אונטערשייד איינפאך א סענסאציאנעלער.

שטעלט אייך פאר: פאר 1 קילאוואטער עלעקטריע בעקומט איהר פאר דער זעלבער פרייז 4 קילאוואטער גאז. נאך מעהר: ווען איהר דערהאלט פאר בענוצען עלעקטרישע קראפט א מאנאט א רעכנונג אויף 20 זל., בעקומט איהר פון דער גאזאנשטאלט פאר דעם זעלבען קוואנטום קילאוואטער א רעכנונג נאר אויף 5 זל. איהר האט, אלזא, א אונטערשייד אויף גאנצע 15 זל., וועלכע איהר שפארט-איין און דאס בלייבט ביי אייך אין טאש.

נעמענדיג אין אכט, וואס דער גאז אין ראדאם שטעהט נישט אב אין זיינע אייגענשאפטען אין פערגלייך מיט עלעקטריע און אין פיל פאלן זאגאר פארן קאנסומענט פיעל בעקוועמליכער, איז דעריבער פשוט א געבאט פון דער צייט, אז יעדער ראדאמער איינוואוינער זאל גלייך איינפיהרען ביי זיך גאז-אינסטאלאציעס, אויף וואס מ׳קאן קאכען, באקען, בראטען, הייצען און באלויכטען פאר א שווינדעל ביליגען פרייז.

GAZOWNIA MIEJSKA

w Radomiu.

LÓD SZTUCZNY

Rzeźnia Miejska rozwozi lód sztuczny

Zgłoszenia

na każdą ilość lodu kierować należy do Rzeźni Miejskiej, ulica Basenowa, telefon 562.

— די — שענסטע

טאפעטען

צו זעהר ביליגע פרייזען קען מען נור בעקומען

אין דער לאנג-יעהריגער פירמע

ש. שטיינמאן

ראדאם, לובלינער 21

Kino dźwiękowe „ŚWIT"

Dziś i dni następnych

Przepiękny dźwiękowy dramat morski p. t.

Tajemnica kajuty okrętowej

w rolach głównych: **George O'brien i Nora Lane.**

Nad program: Dźwiękowe dodatki FOXA.

פעלדשער ה. גרינשטיין, ראדאם, לובעלסקא 30. פרישע מעטריע.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom, Sawadkowska 18.